
Paweł Zajac

RODO A KOŚCIÓŁ KATOLICKI W POLSCE. OKREŚLENIE ZAKRESU DZIAŁALNOŚCI UNII EUROPEJSKIEJ

Dnia 25 maja 2018 r., weszły w życie przepisy rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE¹. Powyższy akt normatywny wprowadził niejako rewolucję w postrzeganiu danych osobowych, przypominając, że prawo do ich ochrony jest jednym z praw człowieka. Akt ten zawiera swoisty katalog wymagań, jakie muszą zostać spełnione przez administrację publiczną, przedsiębiorców i organizacje pozarządowe, które pragną w ramach swojej działalności przetwarzać dane osobowe podmiotów fizycznych. Do tego katalogu, ustawodawca zaliczył również Kościoły i inne związki wyznaniowe, bowiem zgodnie z art. 91 ust. 1 RODO: „Jeżeli w państwie członkowskim w momencie wejścia niniejszego rozporządzenia w życie kościoły i związki lub wspólnoty wyznaniowe stosują szczegółowe zasady ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem, zasady takie mogą być nadal stosowane, pod warunkiem że zostaną dostosowane do niniejszego rozporządzenia”. Co istotne, Parlament Europejski nie nakazał zastosowania wprost rozwiązań przyjętych w RODO, lecz jedynie ich dopasowanie, które możemy rozumieć jako przejęcie głównych założeń rozporządzenia będących jednak w zgodzie z istotą działalności związków wyznaniowych. Brak dostosowania się do przepisów RODO obwarowany został jednak sankcją poddania związków wyznaniowych wprost pod normy zawarte w rozporządzeniu oraz pod nadzór państwowego organu nadzor-

---

DR PAWEŁ ZAJAC – adiunkt w Katedrze Teorii i Filozofii Prawa, Wydział Bezpieczeństwa Narodowego Akademii Sztuki Wojennej, ul. gen. Antoniego Chruściela „Montera” 103, 00-910 Warszawa; e-mail: p.zajac@akademia.mil.pl

¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE, Dz. U. UE 119 z dnia 4 maja 2016 r., s. 1-88 [dalej cyt.: RODO].

---

czego, co w praktyce oznacza możliwość kontroli i nadzoru administracji kościelnej przez władzę państwową (art. 91 ust. 2).

W związku z powyższym, Konferencja Episkopatu Polski, dnia 13 marca 2018 r., wydała Dekret ogólny w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim². W akcie tym dokonano próby dostosowania przepisów rozporządzenia do natury Kościoła Katolickiego.

Pojawia się jednak pytanie, czy Kościół Katolicki w Polsce w ogóle był zobowiązany do dokonywania jakichkolwiek zmian w swoim ustawodawstwie w aspekcie ochrony danych osobowych swoich wiernych, a co za tym idzie, czy Unia Europejska jest kompetentna do narzucania swoich rozwiązań prawnych związkom wyznaniowym? Niniejszy artykuł stanowi próbę znalezienia odpowiedzi na powyższe pytanie oraz przyczynę do podjęcia szerokiej dyskusji na temat statusu Kościołów i związków wyznaniowych w UE.

1. Zakres obowiązywania RODO

Ustawodawca unijny w art. 2 ust. 2 RODO określa materialny zakres stosowania rozporządzenia stanowiąc: „Niniejsze rozporządzenie nie ma zastosowania do przetwarzania danych osobowych:

- a) w ramach działalności nieobjętej zakresem prawa Unii;
- b) przez państwa członkowskie w ramach wykonywania działań wchodzących w zakres tytułu V rozdziału 2 TUE;
- c) przez osobę fizyczną w ramach czynności o czysto osobistym lub domowym charakterze;
- d) przez właściwe organy do celów zapobiegania przestępczości, prowadzenia postępowań przygotowawczych, wykrywania i ścigania czynów zabronionych lub wykonywania kar, w tym ochrony przed zagrożeniami dla bezpieczeństwa publicznego i zapobiegania takim zagrożeniom”.

---

² KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, Dekret ogólny w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim [dalej cyt.: Dekret], w: http://episkopat.pl/wp-content/uploads/2018/04/13.3.2018.PL_.Dekret-ogolny-o-ochronie-danych-osobowych.pdf [dostęp: 2.06.2018].

Z punktu analizowanego zagadnienia, istotne wydaje się określenie zakresu działalności, a więc dziedzin, w których Unia kompetentna jest do wydawania aktów normatywnych o mocy powszechnie obowiązującej. Ważne jest w tym względzie zwrócenie uwagi na art. 5 Traktatu o Unii Europejskiej³, który określa tzw. zasadę przyznania, stanowiącą o tym, że „Unia działa wyłącznie w granicach kompetencji przyznanych jej przez Państwa Członkowskie w Traktatach do osiągnięcia określonych w nich celów”.

Podstawę działalności określa Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej⁴, który „organizuje funkcjonowanie Unii i określa dziedziny, granice i warunki wykonywania jej kompetencji” (art. 1 TfUE). Prawo pierwotne przewiduje trzy rodzaje kompetencji UE. Pierwsza – wyłączna – dotyczy spraw, w których tylko instytucje UE mogą stanowić prawo oraz przyjmować akty prawnie wiążące. Państwa członkowskie pozbawione zostały w pewnym sensie swoich funkcji ustawodawczych, chyba że uzyskają upoważnienie od organów UE do unormowania określonej dziedziny, bądź dokonują implementacji prawa europejskiego (art. 2 ust. 1 TfUE). Do dziedzin, w których UE ma wyłączną kompetencję należy zaliczyć: unię celną; ustanawianie reguł konkurencji; politykę pieniężną waluty euro; zachowanie morskich zasobów biologicznych; wspólną politykę handlową (art. 6 ust. 1 TfUE).

Druga kategoria kompetencji – dzielona – polega na przyznaniu możliwości wydawania aktów normatywnych zarówno UE, jak i państwom członkowskim, z tym zastrzeżeniem, że państwa mogą tego dokonać, wyłącznie w sytuacji, w której instytucje UE zaniechały bądź zaprzestały wykonywania swoich kompetencji (art. 2 ust. 2 TfUE). Do katalogu dziedzin obejmujących ten rodzaj kompetencji zaliczono: rynek wewnętrzny; politykę społeczną; spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną; rolnictwo i rybołówstwo; środowisko naturalne; ochronę konsumentów; transport; sieci transeuropejskie; energię; przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości; zdrowie publiczne; rozwój technologiczny; pomoc humanitarną (art. 4 TfUE).

---

³ Wersja skonsolidowana Traktatu o Unii Europejskiej, Dz. U. UE z dnia 30 marca 2010 r., C 83/01 [dalej cyt.: TUE].

⁴ Wersja skonsolidowana Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, Dz. U. UE z dnia 30 marca 2010 r., C 83/01 [dalej cyt.: TfUE].

Natomiast trzecia kategoria – wspierająca – polega na oddaniu pierwszeństwa państwom członkowskim w aspekcie wydawania aktów normatywnych. Organy UE nie mogą zastępować działania poszczególnych państw, a jedynie je wspierać, koordynować lub uzupełniać, z tym obostrzeniem, że działalność UE nie może prowadzić do harmonizacji przepisów ustawowych i wykonawczych państw członkowskich (art. 2 ust. 5 TfUE). Prawo pierwotne zalicza do takich działań o wymiarze europejskim: ochronę i poprawę zdrowia; przemysł; kulturę; turystykę; edukację, kształcenie zawodowe; młodzież i sport; ochronę ludności, współpracę administracyjną (art. 6 TfUE).

Z dokonanej analizy wynika, że **kompetencja w zakresie uprawnień do tworzenia norm prawa wyznaniowego, a zatem ingerencji w wewnętrzne sprawy Kościołów i związków wyznaniowych nie stanowi działalności objętej zakresem UE**⁵, dlatego też budzi zdziwienie fakt, że w rozporządzeniu znalazło się odwołanie do tychże instytucji. Może zatem powodem takiej regulacji jest relacja pomiędzy UE a Kościołami i innymi związkami wyznaniowymi?

2. Relacje Unia Europejska a Kościoły i inne związki wyznaniowe

Prawo unijne stoi na straży prawa człowieka do wolności sumienia i religii. Wynika to z Traktatu o Unii Europejskiej, zgodnie z którym: „Unia opiera się na wartościach poszanowania godności osoby ludzkiej, wolności, demokracji, równości, państwa prawnego, jak również poszanowania praw człowieka, w tym praw osób należących do mniejszości” (art. 2 TUE). Uszczegółowieniem powyżej zasady jest fakt, że UE przystąpiła do Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności oraz wydała w tej materii własny akt, jakim jest Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej⁶ (art. 6 TUE). Zgodnie z nim: „Każdy ma prawo do wolności myśli, sumienia i religii. Prawo to obejmuje wolność zmiany religii lub przekonań oraz wolność uzewnętrzniania, indywidualnie lub wspólnie z innymi, publicznie lub prywatnie, swej

⁵ A. MEZGLEWSKI, H. MISZTAL, P. STANISZ, *Prawo wyznaniowe*, wyd. 3, C.H. Beck, Warszawa 2011, s. 42. Podobnie było w Traktacie z Maastricht, jak i Traktacie Amsterdamskim, które nie nadawały kompetencji ustawodawczych Unii w zakresie spraw wyznaniowych. M. PIETRZAK, *Prawo wyznaniowe*, wyd. 4, LexisNexis, Warszawa 2010, s. 301-302.

⁶ Dz. U. UE 2012/C 326/02.

religii lub przekonań poprzez uprawianie kultu, nauczanie, praktykowanie i uczestniczenie w obrzędach” (art. 10 ust. 1 KPPUE). Powyższa gwarancja dotyczy wolności sumienia i religii w wymiarze indywidualnym i podlega *ipso iure* ochronie prawnej⁷. Nie jest to jednak jedyny wymiar tej wolności, bowiem występuje jeszcze jego druga strona – aspekt instytucjonalny, który dotyczy określenia wzajemnych relacji pomiędzy Kościołami i związkami wyznaniowymi a danym państwem bądź organizacją międzynarodową. Oba wymiary są ze sobą istotowo związane i nie mogą funkcjonować bez siebie, na co wielokrotnie zwracał uwagę Europejski Trybunał Prawa Człowieka w Strasburgu w swoich orzeczeniach⁸.

W przypadku Unii Europejskiej, określenie relacji ze związkami wyznaniowymi nastąpiło na mocy art. 17 ust. 1 TfUE. Zgodnie z nim: „Unia szanuje status przyznany na mocy prawa krajowego kościołom i stowarzyszeniom lub wspólnotom religijnym w Państwach Członkowskich i nie narusza tego statusu”. Norma ta implikuje, że **organy UE uznają autonomię i niezależność państw członkowskich w aspekcie określenia statusu związków wyznaniowych w granicach swojego terytorium i nie roszczą sobie prawa do uniformizacji modelu relacji w całej Unii**⁹. Nie są więc kompetentne do wydawania prawa ingerującego w wewnętrzną naturę Kościołów i związków wyznaniowych, chyba że krajowy porządek prawny danego państwa zezwala na taką możliwość. Poszukując zatem odpowiedzi na problem badawczy, jaki został

---

⁷ J. KRUKOWSKI, *Kościelne prawo publiczne. Prawo konkordatowe*, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2013, s. 123.

⁸ „The autonomous existence of religious communities is indispensable for pluralism in a democratic society and is thus an issue at the very heart of the protection which Article 9 of the Convention affords. Were the organisational life of the community not protected by Article 9 of the Convention, all other aspects of the individual’s freedom of religion would become vulnerable”. Case of Holy Synod of the Bulgarian Orthodox Church (Metropolitan Inokentiy) and Others v. Bulgaria (Applications nos. 412/03 and 35677/04), w: <http://freecases.eu/Doc/CourtAct/4542665> [dostęp: 2.06.2018]; „In addition, one of the means of exercising the right to manifest one’s religion, especially for a religious community, in its collective dimension, is the possibility of ensuring judicial protection of the community, its members and its assets, so that Article 9 must be seen not only in the light of Article 11, but also in the light of Article 6”. Case of Metropolitan Church of Bessarabia and Others v. Moldova (Application no. 45701/99), w: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22appno%22:%5B%2245701%2F99%22%2C%22itemid%22:%5B%22001-59985%22%5D%7D> [dostęp: 2.06.2018].

⁹ J. KRUKOWSKI, *Kościół i państwo w prawie Unii Europejskiej*, w: *Katolickie zasady relacji państwo-Kościół a prawo polskie*, red. J. Krukowski, M. Sitarz, H. Stawniak, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2015, s. 335. MEZGLEWSKI, MISZTAŁ, STANISZ, *Prawo wyznaniowe*, s. 42.

---

sprecyzowany na wstępie, należy w kolejnym punkcie przyjrzeć się modelowi relacji, jaki został przyjęty w Rzeczypospolitej Polskiej.

3. Status Kościoła Katolickiego w Polsce

Reguły określające model relacji pomiędzy Polską a Kościołem Katolickim zawarte zostały w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.¹⁰, Konkordacie między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską, podpisanym w Warszawie dnia 28 lipca 1993 r.¹¹, ustawie z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej¹².

Status związków wyznaniowych, w tym Kościoła Katolickiego opiera się na zasadzie równouprawnienia; bezstronności władz publicznych w sprawach przekonań religijnych; poszanowania autonomii oraz wzajemnej niezależności; współdziałania oraz bilateralności (art. 25 Konstytucji).

W analizowanym przedmiocie najistotniejszą zasadą jest poszanowanie autonomii i niezależności Kościoła Katolickiego i państwa polskiego każdego w swoim zakresie. Przez autonomię należy rozumieć możliwość rządzenia się własnym prawem, a więc wyłączną kompetencję do tworzenia norm prawnych odnoszących się do wewnętrznej struktury i funkcjonowania danej społeczności¹³, innymi słowy – prawo do samodecydowania o sobie. Niezależność zaś odnosi się do braku możliwości ingerencji państwa w sprawę Kościoła i na odwrót.

Uszczegółowieniem powyższej zasady jest art. 5 Konkordatu, zgodnie z którym „Przestrzegając prawa do wolności religijnej, Państwo zapewnia Kościołowi katolickiemu, bez względu na obrządek, swobodne i publiczne pełnienie jego misji, łącznie z wykonywaniem jurysdykcji i administrowaniem jego sprawami na podstawie prawa kanonicznego”.
A zatem Kościół katolicki w Polsce w aspekcie wypełniania swojego

---

¹⁰ Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.

¹¹ Dz. U. z 1998 r. Nr 51, poz. 318.

¹² Dz. U. Nr 29, poz. 154 z późn. zm.

¹³ P. STANISZ, *Konstytucyjne zasady określające relacje państwa z Kościołami i innymi związkami wyznaniowymi: autonomia i niezależność oraz współdziałanie*, w: *Katolickie zasady relacji państwo-Kościół a prawo polskie*, s. 166.

zadania jest autonomiczny. Przypomnieć należy, że misją Kościoła jest prowadzenie ludzi ku świętości, poprzez wykorzystanie dostępnych środków, jakie pozostawił mu Jezus Chrystus, Najwyższy Kapłan i Pasterz. Środkami tymi są Słowo Boże i sakramenty. Ze względu na fakt, że adresatami posługi kościelnej są wierni, Kościół Katolicki w Polsce prowadzi odpowiednie rejestry wiernych, w których określa ich sytuację kanoniczną. Zatem problematyka przetwarzania danych osobowych przez Kościół Katolicki, jeśli wynika z natury Kościoła, należy do jego wyłącznej kompetencji. **Dlatego też zarówno krajowy porządek prawny, jak i prawo unijne nie mogą narzucać Kościołowi w Polsce systemowych rozwiązań prawnych w aspekcie ochrony danych osobowych, jeśli ich przetwarzanie związane jest z pełnieniem jego misji.**

Podsumowując, również określenie statusu Kościoła Katolickiego w Unii nie daje odpowiedzi na pytanie, dlaczego w RODO znalazło się odwołanie do związków wyznaniowych i jak je należy interpretować. Może zatem odpowiedzi należy poszukać w samej materii, której dotyczy rozporządzenie, a więc ochronie danych osobowych osób fizycznych, która może stanowić treść nadrzędną w stosunku do wolności sumienia i religii?

4. Materia RODO – dane osobowe

Unia Europejska przykłada bardzo dużą wagę do ochrony danych osobowych swoich obywateli. Świadczy o tym fakt wpisania tej ochrony do prawa traktatowego, zgodnie z którym: „Każda osoba ma prawo do ochrony danych osobowych jej dotyczących” (art. 16 ust. 1 TfUE). W związku z powyższym, instytucje Unii wyposażone zostały w kompetencję do określenia zasad dotyczących ochrony osób fizycznych w przedmiocie przetwarzania ich danych osobowych (art. 16 ust. 2 TfUE). Prawo do ochrony danych osobowych ściśle związane jest z prawem konsumenckim i dlatego należy do kategorii kompetencji dzielonych Unii.

Przez dane osobowe należy rozumieć: „informacje o zidentyfikowanej lub możliwej do zidentyfikowania osobie fizycznej («osobie, której dane dotyczą»); możliwa do zidentyfikowania osoba fizyczna to osoba, którą można bezpośrednio lub pośrednio zidentyfikować, w szczególności na podstawie identyfikatora takiego jak imię i nazwisko, numer identyfikacyjny, dane o lokalizacji, identyfikator internetowy lub jeden bądź

kilka szczególnych czynników określających fizyczną, fizjologiczną, genetyczną, psychiczną, ekonomiczną, kulturową lub społeczną tożsamość osoby fizycznej” (art. 4 pkt 1 RODO). Ustawodawca unijny w przyjętym rozporządzeniu określił szereg zasad, jakimi powinien charakteryzować się proces przetwarzania danych osobowych w celu zapewnienia bezpieczeństwa danych. Zakazał również przetwarzania szczególnych kategorii danych osobowych, takich jak: pochodzenie rasowe lub etniczne; poglądy polityczne, przekonania religijne lub światopoglądowe, przynależność do związków zawodowych, itp. (art. 9 ust. 1 RODO). Zakazem tym nie zostały objęte działania enumeratywnie wyliczone w art. 9 ust. 2 RODO. W powyższym katalogu, nie wymieniono wprost Kościołów i związków wyznaniowych, jednakże organizacje te należy utożsamiać z niezarobkowymi instytucjami o celach światopoglądowych lub religijnych, o których stanowi art. 9 ust. 2 lit. d.

Parlament Europejski zwrócił uwagę, że ochrona osób fizycznych w związku z przetwarzaniem ich danych nie może naruszać prawa do ochrony danych osobowych. Zatem prawo to jest nadrzędne w stosunku do wszelkich działań dotyczących bezpieczeństwa obywateli. Jednakże **nie jest ono prawem bezwzględnym** i „należy je postrzegać w kontekście jego funkcji społecznej i wyważyć względem innych praw podstawowych w myśl zasady proporcjonalności” (pkt 4 preambuły RODO). Dlatego RODO nie może naruszać wolności zawartych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej, w tym wolności sumienia i religii, zarówno w wymiarze indywidualnym, jak i instytucjonalnym. Stąd nasuwa się wniosek, że przepisy zawarte w rozporządzeniu nie dotyczą Kościołów i związków wyznaniowych. Dlaczego zatem ustawodawca unijny zrehabilitował art. 91 RODO i dlaczego Kościół Katolicki w Polsce dostosował się do rozporządzenia, jeżeli analiza przeprowadzona do tej pory wskazuje jednoznacznie że UE nie ma kompetencji w tym zakresie?

5. Właściwa interpretacja art. 91 RODO

Parlament Europejski w art. 91 RODO stanowi: „Jeżeli w państwie członkowskim w momencie wejścia niniejszego rozporządzenia w życie kościoły i związki lub wspólnoty wyznaniowe stosują szczegółowe zasady ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem, zasady takie mogą być nadal stosowane, pod warunkiem że zostaną dostosowane do niniejszego rozporządzenia”. Wiedząc, że instytucje unijne nie posiadają

kompetencji ustawodawczej w zakresie prawa wyznaniowego, a zatem nie mogą kształtować prawa, któremu powinny podlegać, pozostaje pytanie, jak należy prawidłowo interpretować powyższy przepis i jakie jest jego *ratio legis*?

Odpowiedź na wspomnianą wątpliwość ściśle związana jest z przeprowadzoną analizą i dotyczy zakresu działalności związków wyznaniowych. Status prawny Kościoła Katolickiego w Polsce na arenie prawa unijnego należy postrzegać przez pryzmat art. 25 ust. 3 Konstytucji oraz art. 5 Konkordatu, zgodnie z którymi w zakresie, w jakim dotyczy to prowadzonej przez Kościół misji, przysługuje mu pełna autonomia i niezależność. Natomiast w zakresie działalności wykraczającej poza te ramy, Kościół zobowiązany jest do przestrzegania krajowego porządku prawnego i jest mu podległy. **Zatem Kościół Katolicki (i inne związki wyznaniowe) podejmując np. działalność o charakterze gospodarczym, podlega pod przepisy obowiązujące w ramach rynku wewnętrznego, a więc dziedziny, w której UE ma kompetencje wyłączne**¹⁴. Podlega w takim wypadku pod przepisy RODO. Kiedy jednak jego działalność związana jest z celem *stricte* wyznaniowym, takim jak udzielanie sakramentów czy określenie pozycji kanonicznej wiernego, przepisy RODO nie obowiązują.

Art. 91 RODO należy odnieść wyłącznie do sytuacji, w której związki wyznaniowe wykraczają w swojej działalności poza ramy religijne. Adresatami dyspozycji są w szczególności kościelne osoby prawne, które prowadzą działalność gospodarczą, kulturalną bądź charytatywną (np. Caritas Polska, wydawnictwa diecezjalne, domy pomocy). W tym zakresie muszą one dostosować swoje prawo wewnętrzne do ogólnego rozporządzenia, tak aby uczynić zadość obowiązkowi ochrony danych osobowych. Diecezje, parafie i instytuty życia konsekrowanego, zgodnie z wykładnią celowościową i gramatyczną rozporządzenia, nie są adresatami tej dyspozycji.

6. Dekret Konferencji Episkopatu Polski o ochronie osób fizycznych

Przyjęty w dniu 13 marca 2018 r. przez Konferencję Episkopatu Polski Dekret ogólny w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z prze-

---

¹⁴ Por. MEZGLEWSKI, MISZTAŁ, STANISZ, *Prawo wyznaniowe*, s. 43.

tworzeniem danych osobowych w Kościele katolickim, wyznacza nowe ramy systemowe ochrony danych osobowych wiernych w Kościele w Polsce. Jest on odpowiedzią na dyspozycję zawartą w art. 91 RODO, mimo, iż nie odwołano się w żadnym przepisie wprost do rozporządzenia. Ustawodawca kościelny dokonał w nim kanonizacji norm zawartych w rozporządzeniu, stanowiąc, że ma on zastosowanie do „przetwarzania danych osobowych w sposób całkowicie lub częściowo zautomatyzowanych oraz do przetwarzania w sposób inny niż zautomatyzowany danych osobowych stanowiących część zbioru danych lub mających stanowić część zbioru danych” przez publiczne kościelne osoby prawne (art. 3,4 Dekretu). Takie szerokie uregulowanie może budzić pewien niepokój, ponieważ Dekret obowiązuje wszystkie kościelne osoby prawne, a zatem także diecezje, parafie i instytuty życia konsekrowanego, które zostały wyłączone spod przepisów RODO. Jakże zatem było *ratio legis* tak szerokiego unormowania oraz czy dyspozycja ta nie utrudni prowadzenia działalności duszpasterskiej proboszczom i biskupom? W celu odpowiedzi na te pytania należy zagłębić się w normy zawarte w Dekrecie.

Kościół Katolicki od początku swojej działalności ściśle przestrzegał reguł dotyczących ochrony danych swoich wiernych wypracowując odpowiednie regulacje w tym zakresie. Wynika to m.in. z zawartego w kan. 220 Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r¹⁵. prawa do prywatności i intymności: „Nikomui nie wolno bezprawnie naruszać dobrego imienia, które ktoś posiada, ani też naruszać prawa każdej osoby do ochrony własnej intymności”.

W tym celu na przestrzeni wieków udoskonalano procedury dotyczące bezpieczeństwa danych w ramach wydawania aktów normatywnych, czy to o charakterze uniwersalnym, czy partykularnym. W szczególności przedmiotem zainteresowania pozostawały księgi parafialne, w których dokonywano adnotacji o przyjętych przez wiernych sakramentach i posługach. Przykładem prawa w tym zakresie mogą być Przepisy Konferencji Episkopatu Polski o prowadzeniu ksiąg parafialnych: ochrzczo-

---

¹⁵ *Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus* (25.01.1983), AAS 75 (1983), pars II, s. 1-317; tekst polski w: *Kodeks Prawa Kanonicznego*, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Pallottinum, Poznań 1984.

---

nych, bierzmowanych, małżeństw i zmarłych, oraz księgi stanu dusz z dnia 26 października 1947 r.¹⁶

Konferencja Episkopatu Polski w zakresie prowadzenia, uzupełniania i przechowywania ksiąg parafialnych nie wprowadza żadnych rewolucyjnych zmian do ustawodawstwa kościelnego. Przewidziała jednakże możliwość skorzystania z prawa do sprostowania, z zastrzeżeniem, że sprostowanie dotyczące aktów i faktów w zakresie stanu kanonicznego osoby może nastąpić wyłącznie za zgodą ordynariusza, (art. 12 Dekretu) oraz możliwość usunięcia danych, czyli realizację prawa do bycia zapomnianym. Prawo to nie ma jednak zastosowania do danych dotyczących sakramentów i stanu kanonicznego osoby. Takie rozwiązanie wynika z natury niektórych sakramentów, które odciskają niezatarte znamię na człowieku i są niepowtarzalne.

Utrudnione jednak staje się przetwarzanie danych w celu innym niż związanym z życiem sakramentalnym bądź określającym status kanoniczny osoby. W takim przypadku, na przetwarzanie ich potrzebna jest zgoda wiernego. Zatem proboszcz udając się z wizytą duszpasterską z okazji kolędy powinien wręczyć każdemu wiernemu oświadczenie o wyrażeniu przez niego zgody na przetwarzanie danych dotyczących m.in. stanu posiadania, zatrudnienia lub ogólnej sytuacji rodzinnej (informacje te nie wchodzą bowiem w cel przetwarzania, jakim jest udzielanie sakramentów ani nie wynikają z przepisu prawa). Zobowiązany jest on również poinformować parafian, kto będzie przetwarzał ich dane i w jakim zakresie, np. parafialna Caritas w zakresie pomocy materialnej.

Kwestią problematyczną może okazać się także przetwarzanie szczególnej kategorii danych osobowych. Ustawodawca kościelny nakłada w takiej sytuacji obowiązek ustanowienia inspektora danych osobowych, jeśli przetwarzanie odbywa się na dużą skalę. Jednak nie precyzuje on teźże skali. Pojawia się zatem wątpliwość, w jakich okolicznościach należy powołać inspektora. Czy fakt, że parafia ma 1500 wiernych oznacza, że dokonuje przetwarzania na dużą skalę i musi powołać taki organ? Po drugie, powoływanie inspektorów związane jest z wynagrodzeniem

---

¹⁶ KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Przepisy wydane przez księży biskupów Polski o prowadzeniu ksiąg parafialnych: ochrzczonych, bierzmowanych, małżeństw i zmarłych, oraz księgi stanu dusz*, w: F. BĄCZKOWICZ, J. BARON, W. STAWINOĞA, *Prawo Kanoniczne. Podręcznik dla duchowieństwa*, t. II, Wydawnictwo Diecezjalne św. Krzyża w Opolu, Kraków 1958, s. 597-615.

---

dla nich, co również w przypadku parafii uboższych może rodzić problemy.

Zgodnie z Dekretem, każdy przełożony jest administratorem danych osobowych w podległej sobie jednostce. Z administrowaniem związany jest szereg obowiązków, takich jak określenie polityki prywatności, dokonanie oceny ryzyka, rejestrowanie czynności przetwarzania lub powiadomienie osób, których dane dotyczą o naruszeniu ochrony danych osobowych (art. 17, 21, 28 Dekret). Na proboszczów nałożono tym samym nowe obowiązki, które nijak mają się do sprawowania pasterskiej posługi względem powierzonych wiernych i które wymagają specjalistycznej wiedzy, jak np. dokonanie oceny ryzyka.

Nad bezpieczeństwem danych w Kościele czuwać ma ustanowiony przez Konferencję Episkopatu Polski Kościelny Inspektor Ochrony Danych. Do jego kompetencji należy przeprowadzanie kontroli działalności podmiotów, nakazywanie przywrócenia stanu zgodnego z prawem w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości bądź podjęcie innych środków niezbędnych do realizacji ochrony (art. 38 Dekret). Jest on również organem, do którego wierni mogą kierować skargi na niezgodne z prawem przetwarzanie danych osobowych przez administratorów.

Dokonując oceny Dekretu stwierdzić należy, że sama intencja, jaka przyświecała jego twórcom zasługuje na uznanie. Stanowi on próbę pogodzenia działalności Kościoła i harmonizacji prawa kanonicznego z prawodawstwem krajowym oraz unijnym w zakresie ochrony danych osobowych¹⁷. Niepokój może budzić jednak zakres podmiotowy, który rozciągnięty został na wszystkie kościelne osoby prawne, co w przyszłości może rodzić pewne komplikacje i niezrozumienie ze strony wiernych i przeciwników Kościoła, którzy w imię ochrony danych osobowych będą mogli dokonywać nadużyć. Taki szeroki zakres może również być błędnie interpretowany przez sądownictwo administracyjne, które w wy-

---

¹⁷ Na taki cel zwrócił uwagę Dariusz Walencik, stwierdzając: „Dekret nie zmienia niczego w dotychczasowych regulacjach, w tym sensie, że uzupełnia bądź uszczegóławia te regulacje prawa powszechnego kanonicznego lub prawa partykularnego kanonicznego. Jego celem jest dostosowanie tych przepisów wewnętrznych obowiązujących w Kościele katolickim w Polsce do wymogów unijnego rozporządzenia”. Cyt. za: *Episkopat ogłosił dekret ws. kościelnej ochrony danych osobowych*, w: <https://www.deon.pl/religia/kosciol-i-swiat/z-zycia-kosciola/art,34176,episkopat-oglosil-dekret-ws-koscielnej-ochrony-danych-osobowych.html> [dostęp: 3.06.2018].

niku niewłaściwego zrozumienia art. 91 RODO oraz przepisów Dekretu może prowadzić do wydawania orzeczeń niekorzystnych dla Kościoła.

Niepokojąca jest także postawa przedstawicieli hierarchii kościelnej, którzy w sposób zdecydowany powinni zaznaczyć, że działalność statutowa Kościoła jest wyłączona spod przepisów rozporządzenia i organy UE nie mają kompetencji do kreowania prawa wyznaniowego oraz zbyt niefrasobliwa, zdaniem Autora, próba dostosowania RODO do wszystkich publicznych kościelnych osób prawnych bez określenia ich celu działalności¹⁸.

Siłą Kościoła jest jego przywiązanie do Tradycji i o ile warto spoglądać przyjaznym okiem na nowe rozwiązania pomagające w realizacji misji Kościoła – głoszenia Królestwa Bożego, to organy władzy kościelnej nie powinny dokonywać tego kosztem konstytucyjnej i konkordatowej gwarancji autonomii i niezależności w swoim zakresie.

BIBLIOGRAFIA

Źródła prawa

Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus (25.01.1983), AAS 75 (1983), pars II, s. 1-317; tekst polski w: Kodeks Prawa Kanonicznego, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Pallottinum, Poznań 1984.

Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej, Dz. U. UE 2012/C 326/02.

KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, Dekret ogólny w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim, w: http://episkopat.pl/wpcontent/uploads/2018/04/13.3.2018.PL_.Dekret-ogolny-o-ochronie-danych-osobowych.pdf [dostęp: 2.06.2018].

¹⁸ W podręczniku wydanym przez Kościelnego Inspektora Ochrony Danych stwierdzono: „W działaniach statutowych Kościoła katolickiego jest wyłączony spod regulacji RODO na podstawie art. 91 RODO. Artykuł ten stanowi, że jeżeli w dniu wejścia w życie RODO Kościoły i inne związki wyznaniowe stosują szczegółowe zasady ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem, zasady takie mogą być nadal stosowane, pod warunkiem, że zostaną dostosowane do wskazanego rozporządzenia”. Fragment ten obarczony jest błędem logicznym bowiem art. 91 nie wyłącza spod przepisów RODO, lecz nakazuje dostosowanie się do niego, oczywiście przy zachowaniu pewnych odrębności. Należało tutaj odwołać się do art. 2 ust. 1 RODO, który wprost stanowi, że w zakresie nieobjętym działaniem Unii, rozporządzenie nie obowiązuje. *Podręcznik ochrony danych osobowych w Kościele katolickim. Komentarze, odpowiedzi, wzory dla administratorów danych osobowych publicznych kościelnych osób prawnych (głównie parafii) opracowane przez Kościelnego Inspektora Ochrony Danych*, b.m.w., 2018, s. 10. Co ciekawe, z powyższego fragmentu wynika, że „dostosowanie” nie jest tożsame w żadnym wypadku z „zastosowaniem się” do przepisów rozporządzenia. Przeglądając jednak Dekret da się zauważyć, że jego Autorzy wprost przepisali większość przepisów znajdujących się w RODO.

- KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, Przepisy wydane przez księży biskupów Polski o prowadzeniu ksiąg parafialnych: ochrzczonych, bierzmowanych, małżeństw i zmarłych, oraz księgi stanu dusz, w: FRANCISZEK BĄCZKOWICZ, JÓZEF BARON, WŁADYSŁAW STAWINOĞA, Prawo Kanoniczne. Podręcznik dla duchowieństwa, t. II, Wydawnictwo Diecezjalne św. Krzyża w Opolu, Kraków 1958, s. 597-615.
- Konkordat między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską, podpisany w Warszawie dnia 28 lipca 1993 r., Dz. U. z 1998 r. Nr 51, poz. 318.
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.
- PARLAMENT EUROPEJSKI I RADA, Rozporządzenie w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE, Dz. U. UE 119 z dnia 4 maja 2016 r., s. 1-88.
- Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, Dz. U. Nr 29, poz. 154 z późn. zm.
- Wersja skonsolidowana Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, Dz. U. UE z dnia 30 marca 2010 r., C 83/01.
- Wersja skonsolidowana Traktatu o Unii Europejskiej, Dz. U. UE z dnia 30 marca 2010 r., C 83/01.

Literatura

- Episkopat ogłosił dekret ws. kościelnej ochrony danych osobowych, w: <https://www.deon.pl/religia/kosciol-i-swiat/z-zycia-kosciola/art,34176,episkopatoglosil-dekret-ws-kościelnej-ochrony-danych-osobowych.html> [dostęp: 3.06.2018].
- KRUKOWSKI JÓZEF, Kościelne prawo publiczne. Prawo konkordatowe, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2013.
- KRUKOWSKI JÓZEF, Kościół i państwo w prawie Unii Europejskiej, w: Katolickie zasady relacji państwo-Kościół a prawo polskie, red. J. Krukowski, M. Sitarz, H. Stawniak, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2015, s. 331-342.
- MEZGLEWSKI ARUTR, MISZTAŁ HNERYK, STANISZ PIOTR, Prawo wyznaniowe, wyd. 3, C.H. Beck, Warszawa 2011.
- PIETRZAK MICHAŁ, Prawo wyznaniowe, wyd. 4, LexisNexis, Warszawa 2010.
- Podręcznik ochrony danych osobowych w Kościele katolickim. Komentarze, odpowiedzi, wzory dla administratorów danych osobowych publicznych kościelnych osób prawnych (głównie parafii) opracowane przez Kościelny Inspektora Ochrony Danych, b.m.w. 2018.
- STANISZ PIOTR, Konstytucyjne zasady określające relacje państwa z Kościołami i innymi związkami wyznaniowymi: autonomia i niezależność oraz współdziałanie, w: Katolickie zasady relacji państwo-Kościół a prawo polskie, red. J. Krukowski, M. Sitarz, H. Stawniak, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2015, s. 159-185.

**RODO a Kościół Katolicki w Polsce.
Określenie zakresu działalności Unii Europejskiej**

Streszczenie

W artykule poruszono problematykę dotyczącą ochrony osób fizycznych w Kościele Katolickim w Polsce w związku z wejściem w życie przepisów rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ochrony danych osobowych. Na tej kanwie Autor zajmuje się zagadnieniem związanym z określeniem relacji pomiędzy Kościołami i innymi związkami wyznaniowymi a Unią Europejską, szukając odpowiedzi na pytanie czy instytucje unijne posiadają kompetencje do wydawania norm prawnych w zakresie prawa wyznaniowego, a co za tym idzie do określania statusu tych organizacji.

Słowa kluczowe: dane osobowe, RODO, relacje państwo-Kościół, instytucje Unii Europejskiej

**RODO and Catholic Church in Poland.
Determination of the Scope of the European Union's Activities**

Summary

The article discusses the issue of protection of natural persons in the Catholic Church in Poland in connection with the entry into force of the provisions of Regulation of the European Parliament and of the Council on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data. On this canvas, the Author deals with the issue related to the determination of relations between Churches and other religious associations and the European Union, seeking an answer to the question whether EU institutions have the competence to issue legal norms in the field of religious law, and thus to determine the status of these organizations.

Key words: personal data, RODO, state-Church relations, institutions of the European Union

Information about Author: PAWEŁ ZAJĄC, Ph.D. – adjunct in the Department of Theory and Philosophy of Law, Faculty of National Security at the War Studies University, ul. gen. Antoniego Chruściela „Montera” 103, 00-910 Warsaw, Poland; e-mail: p.zajac@akademia.mil.pl

